

Viatge a Malta

GABRIEL ENSENYAT PUJOL
ANTONI PLANAS ROSSELLÓ

Entre els dies 6 i 13 d'octubre del 1994 un nombrós grup de mallorquins realitzàrem un viatge cultural a l'arxipèlag maltès, organitzat per la Sra. Donna Pace Martínez i pel Sr. Santiago Fabre de Balanzó i amb la col·laboració de la "Foundation for International Studies of Malta", l'"Acadèmia d'Estudis Geneològics", l'"Associació per a la Revitalització dels Centres Antics" i la "Societat Arqueològica Lul·liana". Entre la representació illenca figuraven alguns cavallers de l'Orde de Sant Joan de Malta, diversos professors de la UIB, socis de les entitats esmentades i, en general, persones vinculades al món cultural insular. Cal dir, en primer lloc, que la visita fou d'allò més profitosa i la impressió unànime que se sentia a l'hora del retorn era que les previsions inicials s'havien superat amb escreix. I és que hom restà sorprès davant la riquesa cultural extraordinària que atesora aquest petit (316 quilòmetres quadrats) i superpoblat (340.000 habitants) arxipèlag. De fet, la història maltesa representa un "continuum" des de la Prehistòria fins a l'actualitat per on han passat tots els pobles que han tengut protagonisme dins la Mediterrània i hi han deixat la seva empremta. Especialment rica és l'època prehistòrica, de caràcter megalític. Dels nombrosos testimonis existents, nosaltres en visitàrem dos, això és, els poblats de Hagar Qim i Ggantija, aquest últim a l'illa de Gozo, on romanguérem un dia. De l'època romana destaquen sobretot les catacumbes de Sant Pau, a Rabat. Pel que fa a l'Edat Mitjana, l'illa fou ocupada successivament per tots els poders establerts al Mediterrani: bizantins, àrabs, normands i, finalment, per la Corona d'Aragó el 1282. D'aquest període queda un autèntic testimoni vivent: la ciutat de Mdina, l'antiga capital medieval, que roman gairebé inalterada, amb els seus carrerons estrets i una tranquil·litat inusual als nostres dies, coses que li confereixen una bellesa i un encís extraordinaris. De l'època, això no obstant, els maltesos tendeixen a passar-hi una mica per sobre, ja que, per a ells, la segona gran fase de la seva història -la primera és l'etapa megalítica- la constitueix el període en què Malta restà sota el domini dels cavallers de Sant Joan. L'orde s'hi establí el 1530, un cop desplaçada d'Orient, i allà creà la base de les

seves operacions, fins l'ocupació napoleònica del 1798. Durant aquest temps tengué lloc l'episodi més destacat de la història maltesa i probablement un dels més importants de l'enfrontament cristiano-otomà de l'Edat Moderna: el setge de 1565 per part dels turcs i del qual els cavallers sortiren victoriosos. D'aquest moment data la fundació de l'actual capital, La Valetta, i del sistema de fortificacions més impressionant que hom pugui veure: el que envolta la capital i les ciutats de l'entorn. També són d'aquesta època les innumerables i meravelloses edificacions -civils, religioses i militars- d'estil barroc que caracteritzen l'illa. En aquest sentit, és obligat fer una referència a la participació mallorquina en l'orde, que es reflecteix en quasi cinc-cents cavallers durant els segles XVI-XVIII, entre els quals trobam els grans mestres Nicolau i Rafel Cotoner, al segle XVII, i Ramon Despuig, al XVIII. La tasca ingent dels dos primers, germans, motivà que en honor seu tot un barri porti actualment el nom de Cottonera. Per acabar aquest breu recorregut històric direm que l'arxipèlag fou ocupat pels anglesos el 1814 fins que esdevingué independent el 1964.

Altrament, cal remarcar que l'estada a Malta ens ha permès observar i sentir les peculiaritats d'una llengua, el maltès, de tipus semític però que s'escriu amb caràcters romànics. I també hem pogut conèixer (alhora que ens sorpreníem gratament) els avantatges que pot tenir un estat petit, com el maltès, amb un nivell de vida molt acceptable, sense gairabé atur (només un 3%), amb un ensenyament gratuït i, en arribar a la Universitat, remunerat, sense bosses de marginació ni grups socials especialment deprimits. I tot això malgrat la gran densitat de població (més de 1.000 h/qm²) i les condicions poc favorables que en molts aspectes té l'arxipèlag, inhòspit, pobre i amb uns recursos molt limitats.

Per acabar, direm que els socis de la SAL que prengueren part en el viatge foren els Srs. Gabriel Ensenyat, Antoni Juncosa, Joan Marcó, Antoni Mut, Manuel Oliver, Xavier Pastor, Antoni Planas, Josep Juan Vidal i Felip de Villalonga y de Villalonga.